

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De mendacio vniuerse,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

dissoluere nititur; discordiarum item feminatio, qua cordium & voluntatum consensus tollitur: itemque contentio, qua vincendi animo impugnatur veritas verbis importunis, & clamore inordinato, ac demum murmuratio iniusta. Alii præterea ex iisdem modis opponuntur fidelitati, vt detectio seu reuelatio secreti, & variæ illius species: quæ tot distingui possunt quot secreti. Hoc autem; vel est sacramentale, quod Sacerdos tenetur seruare audita confessione; vel naturale, quod sciens reuelare prohibetur iure naturæ, eo nomine, quod per talem reuelationem proximo notabilis iniuria inferatur: vel est commissum; vt cum quid dicitur alicui vt illud secreto seruet. Ad quod nonnumquam accedit expressa promissio audientis, diciturque secretum expresse promissum: nonnumquam etiam iuramentum, & dicitur secretum iuratum.

Cæterum dicemus primo, de mendacio vniuersæ: secundo in particulari de iudicio temerario: tertio, de falso testimonio: quarto, de detractione: quinto, de contumelia: sexto, de reuelatione secreti: quoniam peculiarem difficultatem habent. De cæteris possunt sufficere dicta cum egimus suis locis de illis peccatis capitalibus quorum constituuntur filia. Quibus addemus tum pertinentia specialiter ad rationem iudicandi de peccatis, quæ in iudicio committuntur: quia ipsa quoque difficultatem peculiarem habent. Ac tandem attingemus aliqua de adulatione & quibusdam aliis peccatis lingua.

CAP. I.

De mendacio vniuersæ.

SUMMARIUM.

- 1 Quid sit mendacium.
- 2 Simulatio sic est mendacium, vt tamen possit nonnumquam à peccato excusari: & quando.
- 3 Intentio fallendi quo modo spectet ad mendacium, & qua intentio dicendi falsum excusetur à peccato.
- 4 Varia diuisio mendacij.
- 5 Octo species illius à D. August. posita.
- 6 Mendacium ita malum esse, vt nunquam licitum esse possit.
- 7 Corollaria inde deducta.
- 8 Responso ad obiectiones de Abrahamo, Iacob, & Raphaelo, qui videntur mentiri.
- 9 Celatio veritatis per responsonem ambiguum.
- 10 De responsonem ambigua, ob aliquid subintellectum in mente, nec exterius expressum.
- 11 Vt licitè sit debet abesse voluntas fallendi & faciendi iniuriam, ac iusta causa vtendi eâ.
- 12 Corollaria inde deducta.
- 13 Mendacium iocosum & officiosum de se, est tantum peccatum veniale.
- 14 Ad iuramentum est mortale, aut adiuncto scandalo, aut adiuncto mendacio pernicioso.
- 15 Ob solam assiduitatem ipsum preferendi, non est censendum mortale.
- 16 Mendacium perniciosum mortale est ex suo genere, sed sit veniale ex leuitate materia, vel ex defectu plena deliberationis.
- 17 Mendacium perniciosum in materia fidei, aut sacræ Scripturæ, grauissimum est: & quæ ad illud veniuntur.
- 18 Quando sit mendacium mortale violare promissionem factam.
- 19 Mendacium perniciosum mortale committitur ab eo, qui tribuit sibi falso quod non habet, ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum.

Mendacium agit Gratianus 22. quæst. 2. & deserunt tum D. Thomas, & interpretes ipsius 2. 2. quæst. 110. tum alij Theologi cum Magistro in 3. sentent. distinct. 38. post D. August. in libris de mendacio, & contra mendacium, tomo 4. Summularij in verbo Mendacium, D. Anton. 2. part. tit. 10. ca. 1. Sebastianus Medices, alios referens, in summa de peccatis capitalibus tit. 6. quæst. 24. & quinque sequentibus, atque cæteri qui de peccatis in ordine ad hoc præceptum tractant, vt Nauar. in Enchir. cap. 18. à nu. 2. & alij.

Definitio mendacij.

SECTIO I.

Quæritur autem primo, quid sit mendacium. Atque respondetur ex D. August. in libr. 1. De mendacio sub finem quarti capituli, esse falsam vocis significationem cum intentione fallendi. Vocis vero nomine intelligitur omne si-

gnum externum, quo falsum significatur. Etenim quia inter signa externa vox obtinet primatum, ea vsurpari potuit ad illa vniuersa iudicanda, prout D. Thomas monet 2. 2. quæst. 110. art. 1. ad 2. Inde inferens eum qui nutibus falsum significare intenderet, non esse à mendacio immunem. Pro quo facit, quod mutus perinde ac verba assumantur in instrumentum fallendi, & ideo quoad peccatum, nihil refert, an quis verbo an nutu mentiat: vt nec an quis occidat gladio an veneno: quod bene notat Syluest. in verbo Furtum quæst. 5.

Eadem etiam ratione D. Thomas in seq. quæst. 111. art. 1. simulationem (quæ consistit in factis externis, quibus significamus id quod non est) dicit esse mendacium. Id quod est ita admittendum cum Nauar. in Enchir. cap. 18. nu. 8. & Caiet. in verbo Simulatio, vt non negetur, quin aliquando licitè sit signo aliquo exteriori occultare veritatem; dummodo sine intentione significandi falsum. Namque esse quandam simulationem vtilem, & in tempore assumendam habetur ex D. Hieronymo 22. quæst. 2. cap. Vtilem, admittitque D. Thomas loco proxime citato in respon. ad 2. & Nauar. confirmat ad cap. Humanæ aures, quæst. 2. num. 10. Qui etiam in sequen. quæst. 3. nu. 8. tradit differentiam inter simulationem licitam & illicitam; quod hæc sit, quæ quidam sine iusta causa, vel nõ curantes an mentiantur: aliquid, seu verbis seu factis simulant inesse quod non inest, vel non inesse quod inest. Illa vero sit qua quidam prudenter, iusta aliqua de causa, & sine dolo malo, astutiue vulpina, dicunt vel faciunt aliquid; quod separatim per se quidem significat falsum, sed ipsum aliquo subintellecto, efficitur verum: quo modo in citato nu. 10. idem Nauar. ait Dauidem 1. Regum 21. licite simulasse amentiam coram Rege Achis: subintelligendo se non teneri suam sanam mentem patefacere.

Quod in definitione sequitur, cum intentione fallendi, id est, ingenerandi in alterius animo falsam opinionem: non ideo additur, quod talis intentio ad mendacij essentiam pertineat: quia id communi sententiæ aduersatur ex Nauar. in Enchir. cap. 18. num. 2. sed quod vt plurimum ea cum mendacio concurrat; vel certe quod per eam mendacium in sua specie maiorem peccati grauitatem acquirat, prout significant D. Thom. 2. 2. quæst. 110. art. 1. ad 3. & D. Anton. 2. part. tit. 10. cap. 1. §. primo, versu. Tertium, cum dicunt intentionem fallendi pertinere ad perfectionem seu implementum mendacij: sed non ad eius speciem. Quod si cum Caiet. ad cit. D. Thom. locum explicemus, cum intentione fallendi, id est, cum intentione dicendi falsum: afferendum erit particulam eam pertinere ad mendacij essentiam: positamque esse in definitione, ad explicandum formale mendacij: in eo consistens, vt illud quod dicitur, falsum esse putetur. Etenim si quis falsum dicat, putans esse verum, non mentitur formaliter, sed tantum materialiter. Sin verum dicat quidem, sed quod putat falsum, nimirum volendo dicere falsum, in formale mendacium incurrit, ex D. Thom. 2. 2. quæst. 110. art. 1. in corpore: & est communis sententia: pro qua facit textus apertus in cap. Is autem, 2. 2. quæst. 2.

Aduerte autem istud ipsum quod dicimus de intentione dicendi falsum, intelligi debere, sicut Syluester intellexit in verbo Mendacium sub initium, de intentione dicendi assertiue,

non autem solummodo recitativè, aut repræsentativè. Ea enim de causa, à mendacio excusantur qui fabulam aliquam tanquam fabulam narrant, vt Nauarr. in *Enchir. cap. 18. num. 2.* expressit. Excusatur etiam disputans dum falsà scienter assumit: quia loquitur ex persona negantis veritatis, vt loco cit. ex D. Thoma in *3. distinct. 39. art. 5.* Syluester habet; vel vt Alexander Alen. ait in *3. part. quest. 37. membro 6. ad 2. obiectum*: quia falsum dicit tantum supponendo, vt ad inconueniens, in quo intellectus conquiescere non possit, deducatur respondentem, & cogat ipsum nosse & amplecti veritatem: sicut factum est ab Apostolo in priori ad Corinth. cap. 15. cum dixit, Si Christus non resurrexit à mortuis, inanis est prædicatio nostra, inanis est fides vestra. Inuenimur autem & falsi testes Dei.

Diuisio mendacij.

SECTIO II.

4. **Q**uæritur secundo quod duplex sit mendacium. Respondendum est autè, posse iuxta antedicta distingui, quod aliud sit vocis, & aliud sit facti, seu operis: *adde & aliud cogitationis, quale est iudicium temerarium.* Item quod aliud sit materiale simul & formale: quo scilicet id dicitur, quod & est, & esse putatur falsum: siue dicatur tantum cupiditate mentiendi: siue ad aliquem externum finem, seu bonum, seu malum. Qua ratione communiter post Magistrum in *3. sentent. distinct. 38. & D. Thom. 1. 2. quest. 100. artic. 2. distinguitur* in iocofum, officiosum, & perniciosum. Iocofum vero est, quod nulli nocet delectandique causa dicitur. Officiosum autem, quod sine alicuius iniuria dicitur, vt alicui proficit ad bonum aliquod acquirendum, aut malum aliquod vitandum, siue ipsi dicenti siue alteri, imminens. Perniciosum demum, quod cum alterius nocumento dicitur, siue vt habet Nauarr. in *cit. cap. 18. numero 3.* quod alicui in rebus spiritalibus, corporalibus, aut temporaneis nocet: siue potius, vt habet Caiet. in verbo *Mendacium*, quod iniuriosum seu nociuum est diuinis vel humanis.

5. Sic igitur mendacij species constitui possunt mendacium nudum, iocofum, officiosum, & perniciosum: ad quas reducuntur octo illæ quæ ex D. August. commemorantur in cap. Primum, 22. questio. 2. cum dicitur; vnum esse in doctrina religionis: id est, quo aliquid dicitur contra fidem, aut bonos mores: hocque cõplectitur omnes hæreses: secundum vero, quod nulli prodest & obest alicui, quale solet in detractone contingere: tertium, quod ita prodest vni, vt obest alteri: quartum, quod fit fallendi libidine: quintum, quod placendi cupiditate, soletque in adulatione contingere: sextum, quod nulli obest sed prodest alicui ad conseruandam pecuniam: septimum, quod nulli obest sed prodest alicui ad vitandam mortem: octauum, quod nulli obest sed prodest alicui ad euitandam corporis immudietem, vt si volenti de florare virginem dicas ad id impediendum, eam esse coniugam.

Hæ autem ad prædictas reducuntur: quia tres primæ ad mendacium perniciosum pertinent, vt loco cit. D. Thomas expressit. Addens primæ speciei mendacium esse grauissimum: quia peccata contra Deum, semper sunt grauiora. Secundæ speciei autem, esse grauius tertie speciei mendacio, quod minuitur ex intentione proficiendi alteri. Quartæ speciei mendacium; nudum constituit: quia non habet finem alium à seipso. Quintæ speciei, coincidit cum mendacio iocoso. Cæteræ species ad mendacium officiosum pertinent. Ac cum quanto bonum intentum est melius, tanto magis minuatur malitia mendacij; & bonum vile præferatur delectabili, & vita corporalis præferatur pecuniæ; ac demum vitæ corporali, præferatur honestas: vt *ibidem* addit D. Thomas: octauæ speciei mendacium est minus malum, quam septimæ; & huius, quam sextæ; & huius porro quam quintæ.

Mendacij malitia.

SECTIO III.

6. **Q**uæritur tertio, vtrum omne mendacium sit peccatum, nec vllum dari possit licitum. Respondetur autem

ex D. Thomæ 2. 2. *quest. 110. art. 3.* sententiâ communiter receptâ: omne mendacium esse peccatum, iuxta illud Ecclesiastici 7. Noli velle mentiri omne mendacium: neque posse licitum esse, cum de se ac intrinsece malum sit, prout D. ipse Thomas ibidem probat, non modo autoritate Aristotelis, qui aperte in 4. *Ethic. cap. 7.* ait mendaciū per se prauum esse & fugiendum: sed etiam ratione efficaci; *qua ex D. Augustino habetur 22. quest. 2. cap. 15. etiam*: nempe quod contra naturam & rationem sit, & ideo intrinsece malum, vt quis voce significet aliud: quam quod habet in mente: cum voces naturæ institutione, sint signa notionum interiorum. Per mendacium autem, tale quid fit. Ipsum igitur intrinsece malum est: atque adeo semper illicitum: ita vt nulla de causa, qui mendacium protulerit, esse possit à culpa immunis: *inquit Sotus in lib. 5. De iustitia & iure quest. 6. art. 1. concl. 3.*

Ex qua doctrina intelligitur primo, nunquam esse licitum dicere mendacium pro euitanda alterius iniuria: quod notauit Panormit. ad regulam Qui scandalizauit De regulis iuris; imo nec pro saluanda vita siue propria siue aliena, vt ex D. August. refertur in cap. Ne quis arbitretur, & in cap. Faciat; & in cap. Si quis, 22. quest. 2. Id quod alij quoque; sententiarum, quos citat Alphons. à Castro aduersus hæreses in verbo Mendacium, idemque S. Pontifex in cap. Super eo, De vfuris expresse dicit. Nec demum pro sempiterna salute: ad quam nullus deducendus est opitulante mendacio, vt habetur ex D. August. in cap. Primum §. Non est igitur, 22. quest. 2. & tradunt expresse Syluest. in verbo Mendacium, *quest. 2. & Nauar. in Enchir. cap. 18. n. 3.*

Quare venerabilis Cassianus, vt notant D. Anton. 2. part. tit. 10. cap. 1. §. 2. & Syluest. loco citato, audiendus non est in eo, quod dixit, ad aliquam utilitatem magnam consequendam, vel magnum vtilitatem vitandum, licere aliquando mentiri: id quod aperte repugnat prius dictis: Quocirca mentiens non potest à peccato excusari aliter, quâ per ignorantiam inuincibilem; quæ quamuis nequeat losum habere circa mendacium, loquendo tam de eo, quam de personis generaliter: nihilominus tamen circa mendaciū officiosum respectu vnius vel alterius personæ, pro aliquo tempore; nõ videtur negandum quin possit locum habere: iuxta ea quæ de ipsa inuincibilis ignorantia, sunt à nobis tradita in præced. lib. II. cap. 3.

Intelligitur secundo, nunquam ex Papæ dispensatione mendacium licite dici posse, cum ipsum sit illicitum iure naturali, in quo Papa dispensare nequit: vt patet ex dictis in libro 13. capit. 5. sub finem. Imo neque ex Dei dispensatione mendacium licite dici posse, constat ex doctrina D. Thomæ 1. 2. *quest. 100. art. 8. & Soti in 2. De iustitia & iure quest. 3. art. 8.* ita vt Deus, neque per se neque per alium mentiri vnquam possit: vt abunde eruditeque ostendit Melchior Canus in libro 2. *De locis Theologicis* capit. 3. Et patet: quia alioquin non haberemus firmum fidei fundamentum. Nam dicit aut putari posset, quod Deus dispensauerit in mendacio cum aliquo ex sacris scriptoribus, vt non proponeret verum, vel saltem proponeret aliquem falsum articulum: quod esset summum inconueniens. Intelligitur adhuc, ex eadem doctrina, quod pluribus alijs citatis habet Couar. in *lib. 1. var. resolut. cap. 2. n. 1.* Aduocatum qui iustam causam habet, non debere conari obtinere eam per mendacium. Intelligitur demum, quod idem Couar. in sequen. num. 3. notat, Baldum recte dixisse, ei qui ex falsa mutui scriptura in iudicium deducitur, non licere falsum solutionis instrumentum producere.

Obijciuntibus autem, quod Abraham Genes. 20. dixerit Saram esse sororem suam, cum esset vxor: & quod Iacob Gen. 27. patri dixerit se esse primogenitum suum Esau. Item Angelus Raphael Tobie 5. dixerit se esse de filijs Israel Azariam, Ananiam magni filium. Respondendum est, tales non fuisse mentiosos, sed ambigue loquendo celasse veritatem sine mendacio. Sara enim soror fuit Abrahami, summo sororis nomen pro consanguinea, sicut sumpsit nomen fratris pro consanguineo, Gen. 13. cum dixit ad Loth, Fratres enim sumus. Quæ interpretatio est D. Aug. relata in cap. Quæritur, 22. qu. 2. & approbata à D. Thoma 2. 2. *quest. 110. art. 3. ad 3.* communiterque recepta. Nec refert quod dixerit illam filiam patris sui: nam sensus est, quod ad eam attineret ex parte patris,

patris, ut ibidem notat D. Thomas. Erat enim filia Aram fratris Abraham, & patris Loth: ut plenius declarat Sotus in 4. diffinit. 40. quest. vni. a. art. 4. ad 2. Similiter Jacob fuit primogenitus Isaac, iure quod illi datum fuit à Deo dicente, Maior seruet minori: quodque Esau illi cessit pro esca lentis: licet non fuerit primogenitus natiuitate. Ita D. Thomas loco cit. & Alensi. 3. par. quest. 37. membro 6. col. vlt. Quod quidem videri non debet durum, cum Dominus dixerit Ioan- nem esse Eliam, quem constat imitatione tantum, non autem personâ, Eliam fuisse. Deniq; Angelus Raphael verum dixisse inuenietur, si consideretur interpretatio trium illo- rum nominum, Israel, Azarias & Ananias: namque Israel si- gnificat videntem Deum: Azarias vero adiutorem, & Ana- nias gratiam Dei. Vnde fit vt Raphael vere attribuerit sibi il- la, vt pote qui videbat Deum, & adiutor erat Tobia, ac Dei gratia dignus. Quæ doctrina est D. Anton. 2. part. tit. 10. ca- pit. 1. §. 1. sub finem.

Celatio veritatis sine mendacio.

SECTIO IV.

9. **Q**uæritur quarto, Vtrum liceat ambigere loquendo ce- lare veritatem. Respondetur vero congruenter iam dictis id licere. Nam quamvis forte diceret quis Abraham & Isaac tali locutione peccasse venialiter: tamen de Raphael Angelo dici non potest. Ambiguitas autem quæ celatur ve- ritas sine mendacio, cõtingit quando id quod quis dicit, ve- rum est secundum suam intentionem, licet falsum sit secun- dum intentionem audientis, & communem intelligentiam prout docet Nauar. ad cap. Humanæ aures, quest. 2. num. 10. 11. 12. In quorum 10. ex glossâ ad cap. Ne quis 22. quest. 2. refert: cum in cuius domo aliquis latet, quem hostes persequuntur, iis sciscitantibus vbi est: posse respondere non est hic, acci- piendo (est) non vt venit à Sum, sed vt ab edo. Item in nu. 11. ex Angelo de Perusio & Ioanne de Anania excusari à men- dacio D. Franciscum, qui interrogatus ab ijs qui homicidam persequabantur, an illac is transisset, missis manibus intra manicas, respondit non transiit hac: intendendo contra cõ- munem consuetudinem & mentem interrogantis, nõ transi- disse per suas illas manicas.

10. Aduerte autem amphibologiam de qua hic agitur, esse non tantum eam quæ contingit ex diuersa verborum signifi- catione vt in ante propositis exemplis; sed etiam quæ con- tingit cum verba prolata, sunt quidem falsa seorsim, per se; sumpta, sed vera sunt aliquibus adiunctis, quæ à dicente sub- intelliguntur. Quo modo illud Psalmi primi: Non resurgent impij in iudicio: verum est tantum, subintelligendo, ad glo- riam. Et illud in cap. Nihil 1. De consecr. dist. 5. Nihil prodest homini, orare, ieiunare, & alia religionis bona opera facere, nisi mens ab iniquitate reuocetur; subintelligendo, quoad meritum vite æternæ. Alioqui enim tam hoc quam illud falsum est & hæreticum.

Atq; hoc etiam posteriore genere licitum esse vti, si absit animus tum mentiendi, tum etiam nocendi alteri, & adsit iusta causa vtendi, Nauar. ex instituto ostendit ad memo- ratum cap. Humanæ aures, quæst. 1. vbi num. 4. in confirma- tionem adfert, quod Dominus interrogatus de die vniuersalis iudicij quando esset futurus, respondit, vt habetur ex cap. 24. Matth. & cap. 13. Marci, neq; Angelos neq; Filium, sed so- lum Patrem id scire. Ad cuius responsi veritatem, quoad Fi- lium Patri omnino æqualem, aliquid subintelligendum est, nempe quod nesciret: ita vt conueniret illis interrogantib. manifestare, sicut communiter subintelligere Theologos & Canonistas idem author ait.

Addens num. 5. adhuc in confirmationem: quod ex com- muni consensu Confessarius qui interrogatur, An talis pœ- nitens ei tale peccatum confessus sit, respondere possit non esse confessum: subintelligendo, ita vt illud dicere teneatur. Quia subintellectione omiſsa, falso responderet, si res aliter haberet, id est, de tali peccato consistentem audiuiſſet. Nec valere subterfugium dicentium quod non audiuerit vt ho- mo, sed vt Vicarius & Minister Dei: idem author bene pro- bat ibidem vsq; ad finem illius quæstionis. Et patet quia id non obstat quominus sit absolute verum, & quod audiuerit, & quod sciat illud de quo interrogatur. Quia in re immorta-

ri nõ est huius loci. Eundem vsum celandæ veritatis per am- biguam responſionem cum necessitas vrget approbant tan- quàm licitum D. Ant. 2. part. tit. 10. cap. 1. §. 1. versu Videur, Syl- uester verbo Mendacium quæst. 6. ver. 3. & Couarr. lib. 1. va- riarum resol. cap. 1. nu. 4.

Cæterum in tali re voluntas mentiendi, seu fallendi & fa- ciendi iniuriam, dicitur abesse d. bere, quoniam ea de se ma- la est ac peccatum. Dicitur quoque iusta causa adesse debe- re: quoniam alioqui, etiamsi mendacium abesset, peccaretur contra virtutem veritatis, quæ inclinat hominem ad se per dicta, & facta ostendendû proximo talem, qualis re ipsa est: vt ab Aristot. notatum in 4. Ethic. D. Thom. approbat 2. 2. quest. 109. art. 3. Rationem optimam addens, cur contrarium merito iudicetur vitiosum: nempe quia societas humani ge- neris conferuari non posset, si nos alios quam simus, alijs o- stenderemus dictis aut factis. Prædicta vero iusta causa ad- esse censetur ex eodem Nauar. in cit. quest. 1. sub finem & in sequenti secunda, num. 2. si veritas celatur causâ salutis animi vel corporis; vel honoris; in o & rei familiaris, aut cuius- cunque actus virtutis. Ex qua etiam doctrina in seq. q. 3. nu. 10. 11. & 12. deducit tum alia, tum tria hæc corollaria pro vsu quotidiano notanda.

12. Primum est: quod non tantum laudandi sint qui tacent quando, & vbi nõ opentur loqui: sed etiam, quælibet ius- ta de causa non respondent ad interrogationes ad quas non obligantur respondere: aut etiam qui ad eas ita respondent, vt falsæ sint quidem responſiones separatim sumptæ: sed si ali- quid subintellectum cum eis coniungatur, efficiantur veræ, prout exemplis ante declaratum est.

Secundum est: quod vt is qui respondere tenetur, debeat secundum interrogantis intentionem & intelligentiam com- munitate respondere, iuxta cap. Quatuor que arte, 22. questio. 5. ita eum qui nullatenus tenetur respondere interroganti, nec teneri secundum intentionem ipsius respondere: sed posse secundum propriam intentionem subintelligere aliquid, quod coniunctum suæ responſioni, faciat illam veram suo sensu, quidquid sit de alio sensu in quo interrogans, illam acci- pit. Ratio Nauarri est quod sicut talis nullo modo tenetur ad respondendum: ita nec ad respondendum secundum alienam intentionem, si nulla causa ad hoc magis, quam ad illud vrgat.

Tertium corollarium est: posse nos per hanc doctrinam euitare innumera peccata saltem venialia, quæ passim com- mituntur eum interrogamur quod eamus, quid comedamus, quantum pecuniæ habeamus, quid dederimus, quas literas, quæ noua acceperimus, quid hic vel ille nobis dixerit, aut scripserit, & id genus alia, quibus absque peccato responde- re possumus, aliqua subintelligendo, quibus vera fient ea quæ affirmando, aut quæ negando respondemus: vt si peten- ti librum quem non teneor, vel non conuenit dare, respon- deam non habeo: supple tibi dandum. Verum quidquid sit in speculatione: tale quid non videtur vsurpandum sine ius- ta, nec leui causa: cum alias aduersetur rectæ rationi dictan- ti, sincere nec deceptorie esse agendum cum proximo: ne detur occasio scandali & rixarum, aliorumq; id genus malo- rum aduersantium bono pacis.

Gravitas malitia mendacij.

SECTIO V.

13. **Q**uæritur quinto, Vtrum omne mendacium sit peccatum mortale. Cui quæstioni satisfit sequentibus propo- sitionibus.

Prima est: Si mendacium non habeat aliam maculam quam falsitatis, nunquam de se, ex suo ve genere esse mortale. Hanc habet Sotus lib. 5. De iust. & iure, quest. 7. art. 4. ante s. l. tionem argumentorum: eamq; tangunt D. Thomas 2. 2. quest. 70. art. 4. & Caiet. in verbo Mendacium. Probaturo vero: quia mendacium non tollit charitatem ob falsitatem solam, quæ nec contra religionem est, nec contra iustitiam. Quocirca in sequenti quæst. 100. art. 4. D. Thomas tam officiosum, quam iocosum mendacium ait esse solummodo veniale. Quod idem habetur ex cap. Ne quis, 22. quæst. 2. §. Duo vero sunt: recep- tumq; est ab omnibus. Probaturo aut: quia in huiusmodi mendacio cernitur tantum macula falsitatis: quod enim cedat

in alterius cōmodum vel alios delictet, non facit: sed potius dimittit rationem culpæ, ex ipso D. Thom. in *cit. quest. 110. art. 2. in corpore.*

Nec obstat quod D. Gregorius lib. 18. Moralium, cap. 2. mendacium ab obsecratoribus, dictū Pharaoni Exod. 1. mortale fuisse significet, cum ait: Benignitatis eorum mercedem, quæ potuit eis in æterna vita tribui, præmissa culpā mendacij, declinatam esse in terrenam remunerationem. Etenim ex eodem D. Thoma in eadem quæstio. art. 4. ad 4. id ita accipiendum est, ut Sanctus, ille doctor velit significare deformitatem mendacij non repugnare perinde merito remunerationis temporalis, ac repugnat merito remunerationis æternæ.

Porro licet mendacium iocosum, sicut & officiosum sit peccatum tantum veniale; gravius tamen eodem esse censetur: quia, quod ioco asseratur falsum, culpam mendacij extenuat, ac quod proferatur ad impendendum alteri obsequium: præsertim cum necessitatis ratio (*pietate, misericordia, aut religionis zelo studentis*) illud quodammodo extorquet; prout habet Conc. Colonienſe in expositione huius præcepti versus Sed iniquus.

14.

Secunda propositio est, Tam iocosum, quam officiosum mendacium, si cum iuramento fiant, mortalia esse ob perurium. Hanc tangit D. Thomas 2. 2. *quest. 70. art. 4. ad 2.* & post eum Nauar. in *Enchir. cap. 18. n. 3. in fine* iactisq; patet per ea quæ de perurio dicta sunt in præced. libro 18. Ratioq; in promptu est: quod in materia etiam leui, ipsum fiat cum notabili iniuria Dei; vt pote adhibiti in testem falsitatis. Hincq; est quod ex eodem Nauar. in præced. cap. 12. num. 5. communiter rejicitur quod habet glossa ad cap. Veniens De iurcurando: non esse peccatum plus quam veniale, iurare falsum iocandi causa.

Tertia propositio est, Errare eos qui mendacium tam iocosum quam officiosum mortale esse putat, si dicatur ab eo, qui sit in statu perfectionis. Hæc est D. Thomæ 2. 2. qu. 110. art. 4. ad 5. & Syluester sequitur in verbo Mendacium, qu. 3. sub fine. Probatur autem: quia circumstantia status perfectionis de se minuit potius, quam aggravat peccatum commissum (*vt fieri solet in viris perfectis*) ex infirmitate, prout cōfirmavimus in præced. lib. 14. in secunda parte capitis quarti. Cæterum negandum non est, quin aliquando ratione scandalali possit in viris perfectis, siue iocosum, siue officiosum mendacium mortale esse. Hoc enim concedunt D. Thomas & Syluester locis cit. & Nauar. in *Enchir. cap. 18. n. 3.* & Armilla *in verbo Mendacium §. 3.* patetq; per ea quæ à nobis tradita sunt in priorè parte antecitati capitis quarti.

Quarta propositio est, Iocosum aut officiosum mendacium ex eo, quod in iudicio dicatur non esse mortale. Hanc contra Caietanum, cum Nauarro & Soto tenet Couar. in 1. *var. resol. cap. 1. num. 2.* Et quoad mendacium officiosum expresse ostendit D. Thomas 2. 2. *quest. 70. art. 4. ad 2.* dum docet eum qui vt à morte liberet, per falsos testes, vel per Iudicis peruersitatem, iniustā sententiā damnatum, fert falsum testimoniū sepositā periurij ratione, nō committere peccatum mortale. Quod idem post eum sentit Sotus lib. 5. *De iust. & iure, quest. 7. art. 4. ad 2.*

Quinta propositio est, Mendacium officiosum vel iocosum, si non esset simpliciter tale, sed haberet aliquid de pernicioso admixtum, mortale esse posse. Hæc patet: quia mendacium perniciosum est genere suo mortale: quo fit vt alteri adiunctum reddat ipsum mortale. Talis mendacij hoc est officiosi pernicioso admixti, D. Thom. 2. 2. *quest. 69. art. 1. ad 2.* exemplum ponit cum ait: quod mentiri ad liberandum aliquē à morte cum iniuria alterius nō esse mendacium simpliciter officiosum, sed habere aliquid admixtū de pernicioso.

Sexta propositio est, Mendacium iocosum non esse ex eo mortale ex se, quod assidue ab aliquo vsurpetur. Probatur, quia assiduitate sola; peccatum tantummodo multiplicatur. Peccata autem venialia quantocunq; sint numero, nequeunt æquivalere vni mortali, vt ostensum est in præced. tomo, li. 15. ca. vlt. scilicet. 4. Quocirca iocosum ex eo, quod assidue dicatur, non est censendum mortale. Vnde, quod Conc. Colonienſe in *exposit. huius præcepti, versus Mendacium autem iocosum*: ait, mendacium iocosum futurum capitale si assiduitate aggravetur, eodem modo intelligendum est, quod D.

Thomas 1. 2. *quest. 88. art. 4. ad 1.* intellexit illud D. Augustini tractat. 12. in Ioannem non procul à fine, tomo nono: quod peccata minima, id est, venialia, si negligantur, occidunt. Vult enim sensum esse tale mendacium sua assiduitate, diū positiuē causare peccatum mortale.

Septima propositio est, Mendacium perniciosum mortale esse ex suo genere. Ita docent Caietanus in verbo mendacium, & in verbo Perfidia, ac Sotus lib. 5. de iust. & iure, qu. 7. art. 4. ante solutionē argumentorum. Probatur vero, quia tale mendacium charitativè aduerſatur: vt pote proximo damnosum; & est peculiariter contra hoc octauum præceptum: quod expresse prohibet. proximum la. i. v. b. o: cum cætera mendacia, non nisi reductiue, ad illud attingant. Accedit quod ex D. Thoma 2. 2. *quest. 110. art. 4. ad 1.* de eodem mendacio pernicioso intelligatur illud Psal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Verumtamen negandum non est, qui: vt in alijs materijs imperfectio actus excusat à mortali, iuxta tradita in præcedenti libr. 15. sub initium quarti capitis; sic etiam in mendacio pernicioso excusare, ita vt contingat veniale tantum per illud committi: prout expresse fecerunt Caiet. in verbo Mendacium & Armilla in eodem verbo §. 1.

Imperfectio autem ea, ex Caiet. ibid. potest in ipso mendacio tripliciter contingere: primo, ex parte actus, qui surreptitius est, nec plene deliberatus: secundo, ex parte materiæ: nempe quia nocumentum modicum est: postremo ex parte formæ; quia scilicet tale mendacium nō dicitur animo inferendi nocumentum alicui: sed solum ex loquacitate: ita vt materialiter tantum sit perniciosum, perinde ac ante diximus, falsum siue intentione fallendi dictū materialiter tantum esse mendacium. Quamquam vt loco cit. Armilla attingit: non excusatur à mortali si nocumentū est adeo graue, vt ad illud debuerit aduertere, & à tali mendacio linguam omnino cohibere; quod negligendo censetur damnus eiusmodi intendisse tacite.

Corollaria quedam de mendacio pernicioso.

SECTIO VI.

Porro, ex hoc quod constitutum est: mendacium perniciosum mortale esse ex suo genere, possunt corollaria quedam deduci.

Primum est: Mendacium esse mortale, quando ipsum dicitur in materia fidei, vel sacre Scripturæ. Hoc habet D. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 4. alijq; post ipsum. Et probatur: quia vt bene Nauar. notat in *Enchir. cap. 18. n. 4.* est mendacium natū à sua notabiliter perniciosum: adeoque notabiliter; vt censetur peccatum inter mendacia grauissimum: quod ex D. August. in libro de mendacio cap. 14. habet D. Thomas in *cit. quest. 110. art. 2.* Et ratio confirmat: quia peccata contra Deum semper sunt grauiora: vt post ipsum D. Thomam 2. 2. *quest. 73. art. 3.* ostensum est à nobis, in præced. lib. 14. nu. 5.

Aduerte autem ad hoc genus mendacij reuocari primo mendacium, quo quis timore mortis negare se esse Catholicum, prout notant Armilla in verbo Mendacium nu. 2. & Nauar. in *sine comment. art. 1. ad cap. Humane aures, 22. quest. 5.* Reuocari secundo, mendacium illius, qui falsas reliquias pro veris Sanctorum adorandas proponit; vel qui pro falsis miraculis, seu beneficij confectis, tanquā per miraculum acceptis, votiuas imagines offerit imagini Crucifixi, aut Beate virginis, alteriusve Sancti, vt lucri gratia alios inducat ad similia in eodem loco offerenda. Cuius mendacij post Caietanum in verbo Superstitio meminuit Nauar. in *Enchir. cap. 11. n. 26.* Reuocari tertio, mendacium quo quis scienter falsum miraculum in concione, aut in Sancti vita profert; aliter quam res sit, referendo illud. Ratio est; quia qui sic mentitur, quantum in se est, veritatem miraculorum Christi, & Sanctorum tollit hoc nomine, quod ea de causa putabuntur falsa. Ita notat Caietan. 2. 2. qu. 110. art. 4. in fine: & in verbo Confessio cap. 1. in quarta conditione: & in verbo Prædicatum peccata: ininuat. que Concil. Colonienſe in expositione huius præcepti, versus Mendacium inter iocosum: dum ait non leuiter peccasse eos, qui è suggestis loco Euangelij aniles fabulas ac exempla impudenter conficta vulgo prædicarunt: quia eo ipso non vulgarem suspensionem ac contumeliam doctrinæ fidei, quam profitebantur, attulerunt.

Quapro-

Quapropter credit Caiet. in verbo Prædicatorum peccata in vniuersum quando prædicator mēitur circa doctrinam fidei, bonorum morum, historiam Sanctorum, miraculorum, & Prophetiarum ad docendum aut instruendum, aut persuadendum aut monendum auditores, mortale peccatum committere. Quæ eadem est doctrina Armillæ in verbo Prædicatorum num. 3. & Nauarr. in Enchir. cap. 25. numer. 141. Quinimo ex eodem Caietano in verbo Mendacium. Omne mendacium prædicatoris contra veritatem, spectans ad ipsius officium (quod est auditores suos erudienti, a quædam fundendi, ac bene monendi) mortale est ex suo genere, vt pote quod consistit ipsum coram Deo, tanquam falsarium adulterantem prædicationis officium, annunciando in persona Christi, & Ecclesiæ (iuxta illud posterioris ad Corinth. cap. 5. Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos) id quod nec Christus nec Ecclesia commisit ei. Quod si prædicator ipse, non quidem circa veritatem ad officium ipsius spectantem: sed circa extranea, impertinenter inserta, mentitur: non esset ideo de mortali condemnandus: nisi forte ratione scandalii, vt adhuc eum eodem Caiet. docent Armilla & Nauarrus locis citatis. Quo referri potest traditum ab eodem Caietano in cit. sine art. 4. mentientem in nominibus auctoritatis, aut quotationibus; puta cap. 10. pro 12. aut Isaiam, pro Ieremia; aut Ieronimum, pro Augustino dicendo, peccare quidem, sed non mortaliter: quia non contra, sed præter veritatem doctrinæ, mentitur. Falli namq; in talibus, non est falli in doctrina, sed in accidentibus eius. In quo consentiunt cum eo Syu. in verbo Mendacium quaest. 4. & Nauarr. in Enchir. cap. 18. num. 4.

Secundum corollarium est: Peccatum mortale committi non adimplendo factam promissionem, si ea sit de re notabili. Tunc enim mendacium suo modo perniciosum committitur (quod D. Thomas tangit 2. 2. quæst. 110. art. 3. ad 5.) atq; adeo mendacium mortale: cum negari nequeat simplicem promissionem, obligare sub mortali ad sui impletionem, si sit de re graui, prout docet D. Antonius 2. part. tit. 10. cap. 1. §. 4. sub finem: sequiturque Caietanus in verbo Perfidia: & 2. 2. quæst. 88. artic. 1. circa principium. Atq; probatur: quia promissio inducit obligationem seruandæ promissum: alioqui enim tolleretur fides hominum inter ipsos; siq; sit in re graui, violatio illius graue nocuum adfert proximo contra charitatem, animæ vitam. Debet vero istud intelligi dummodo talis promissio sit de re licita, & possibili, facta; absq; vi, dolo, & fraude, iuxta tradita per Nauarr. in sequent. num. 7.

Porro dictum est, si fuerit de re notabili; quia si de re leui sit promissio, veniale tantum committitur, si ea non seruetur; ex Caiet. locis cit. & ex alijs communiter. Idq; Nauarr. in eodem num. 7. confirmat a maiori: quia si furtum rei leuis non est mortale, multominus erit violatio promissionis de re leui: vt de dicenda alicui salute tuo nomine. Adde ex eodem Nauarr. ibidem nullum esse peccatum non seruare promissionem, si ita rerum status immutetur, vt vis promissionis eneruetur: sicut fit cum is cui facta est promissio illam remittit: argumento textus in cap. 2. De sponsalibus. Itemq; quoties alia quæuis mutatio interuenit, quæ si a principio fuisset: talis promissio, tunc minime facta esset: aut saltem casus talis tunc occurrens, esset exceptus, iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæst. 110. artic. 3. ad 5. quam adhucloco cit. Nauarrus habet.

Tertium corollarium est: peccare mortaliter peccato mendacij perniciosi eum, qui fingit se in aliqua scientia esse doctorem, vt Ecclesiasticam dignitatem obtineat: ad quam ea qualitas requisita est omnino. Hoc expresse tradit Nauarrus in eod. cap. 18. nu. 8. in fine: & est de se clara.

Quartum corollarium est: similiter peccate eum qui vt aliquam cathedram, vel canonicatum obtineat, pro se verba facit; mendaciter iniquis v. g. se libros edidisse in lucem, aut quid aliud per quod falsam de se concitat opinionem: quæ cedens in notabile proximi detrimentum, mendacium est perniciosum: iuxta tradita per D. Thomam 2. 2. quæst. 112. art. 2. & Nauarr. in Enchir. cap. 23. n. 16.

Quintum est: simili quoque modo peccare eum qui per hypocrisim simulat sanctitatem, vt ea ratione beneficiu consequatur. In tali enim hypocrisim mendacium dari, constat

ex definitione mendacij in principio huius capituli assignata, & ex communiter recepta doctrina de hypocrisim, quam in 2. 2. qu. 111. D. Thomas persequitur. An autem ea sit mendacium perniciosum mortale, an veniale, D. ipse Thom. ibid. art. 4. docet esse discernendum ex fine: qui si repugnet charitati in Deum vel in proximum, erit mendacium mortale, vt quando quis sanctitatem simulat, vt falsam doctrinam disseminet: vel vt adipiscatur Ecclesiasticam dignitate indignus: & sic de similibus, quæ sunt cum notabili Dei aut proximi iniuria. Sin autem idem finis charitati minime repugnet, mendacium non censetur plusquam veniale, cum vitam animæ, quæ est charitas, non auferat.

CAP. II.

De iudicio temerario.

SVMMARIVM.

- 20 Quid sit temerarium iudicium, & quale peccatum sit.
- 21 Excusatio a peccato mortali, dum de proximo malum iudicatur, eo quod r. s. sit aperta, aut habeantur illius sufficientia iudicia.
- 22 Iudicium temerarium non est mortale, nisi sit de re graui.
- 23 Ad iudicium temerarium non sufficit, vt fiat de re absolute, sed requiritur vt fiat contra proximum.
- 24 Ad temerarium iudicium requiritur vt ipsum sit certum fixum.
- 25 Vt censatur peccatum mortale requiritur vt deliberate fiat.
- 26 De opinione, dubitatione & suspitione temerarijs, quid sint & quando sint peccata mortalia.
- 27 Quod a mortali excusentur, quando sunt ex errore, non tamen semp. r.
- 28 Mortalia peccata sunt, cum proueniunt ex prauo affectu & malevolentia erga proximum.
- 29 Documenta ad eo quod dubia sint in meliorem partem interpretanda.
- 30 Explicatio dubij, An liceat iudicium de proximi bonitate, malitiaq; iuste dero.

Hic de temerario iudicio agitur tanquam de interno mendacio seu mentali testimonio falso contra proximum. Ipsum est enim, cum quis ex leuib; & insufficientibus iudicijs apud se contra proximum fert iudicium certum, & deliberatum in re graui: vt cum iudicat ipsum peccare mortaliter, aut esse in statu peccati mortalis. In eo autem mendacium mentale committitur: quia spectat etiam ad mendacium, si certo id definiamus, quod nescimus an tale sit, sicut ad periuurium spectaret si de eodem iurarem, ex Nauarro in Enchir. cap. 12. numero 8. Est vero mendacium perniciosum ex eodem Nauarro in sequent. cap. 18. n. 9. Et patet: quia is proximo nocet, tam qui in propria, quam in aliena mente falsam de eo opinionem ingenerat. Esse autem mortale habetur ex D. Thomæ 2. 2. quæst. 60. art. 3. & D. Anto. 2. part. tit. 3. cap. 8. §. 1. versu Quantum ad secundum. Quibus accedunt plures alij, quos refert Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 4. num. 446. Ratio est vero, quia per hoc fit proximo grauis iniuria, notabiliter contemnendo ipsum, infamandoque iniuste: quod ad mortale sufficere patet: quia si causam daret vt alius eandem quam ipse, sinistram opinionem de illo haberet, mortaliter peccaret tanquam infamans in re notabili; faciensq; ei notabile iniuriam. Perinde autem nocetur proximo, siue in propria, siue in aliena mente ingeneretur de eo praua opinio. Quisq; enim ius habet ad bonam de se estimationem in vnoquoque alio, nisi obstat causa aliqua rationabilis. Ergo & perinde peccatur. Accedit quod quis tali iudicio vendicet sibi quodammodo id quod Dei proprium est, nempe scrutari aliorum corda: à quo scelere nos reuocat A postolus in priori ad Corinth. capit. 4. Nolite, iniqui, ante tempus iudicare quoad vsq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestaabit consilia cordium.]

**

**